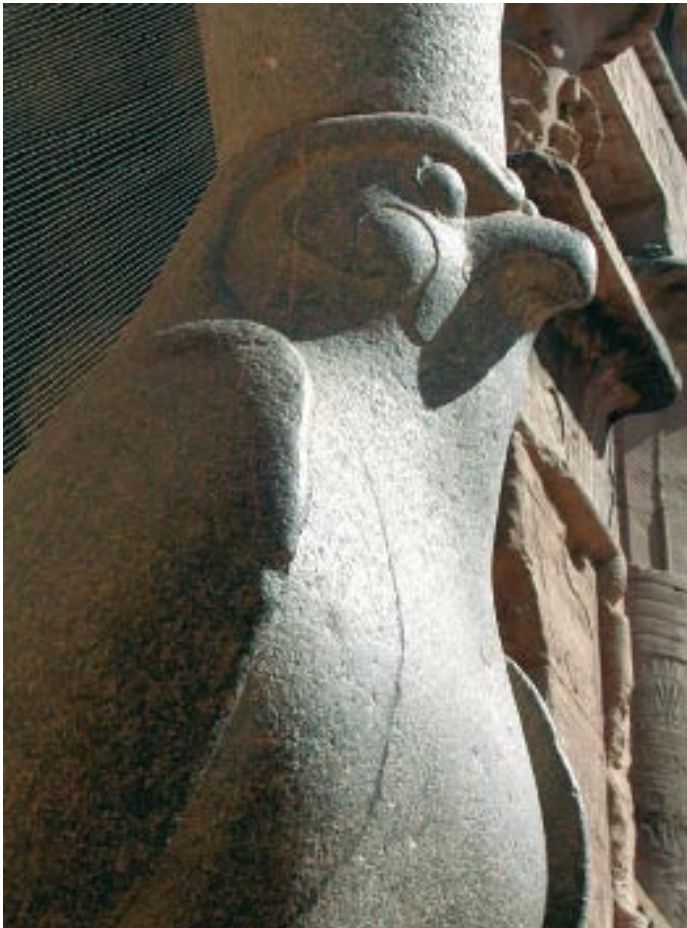


Overwinning van het licht

Marieke van Baest

Horus is de Latijnse vorm van de Egyptische naam *Hor*, die *gelaat* betekent. In een oeroude manifestatie is Hor een hemelgod met de zon en de maan als ogen; vandaar zijn naam.

Zo ongeveer halverwege het vierde millennium voor Christus, raakt de ontwikkeling van de Egyptische cultuur in een stroomversnelling. Waarschijnlijk, omdat een nieuw volk het land binnenvalt. Deze 'volgelingen van Hor' zijn vermoedelijk vanuit het oosten de Nijlvallei binnengedrongen. Vele ontwikkelingen uit die dagen blijven in nevelen gehuld. Duidelijk is wel dat Egypte aan het begin van deze historische periode verdeeld is in twee koninkrijken die elkaar als rivalen zien: *de Nijldelta, Beneden Egypte*, en *de Nijlvallei, Boven Egypte*, allebei gezien vanaf de bron van de Nijl. Na eeuwen strijd worden de Twee Landen eindelijk tot één Rijk verenigd: het *Land Keme*, hetgeen betekent *het Zwarte Land*, de vruchtbare grond, zo genoemd naar het vruchtbare slib dat de Nijl elk jaar op zijn oevers afzet. *Keme* krijgt één heerser: de Boven-Egyptische Narmer. Hij huwt de Beneden-Egyptische prinses Nihotep en zo kan hun zoon Menes zijn aanspraken op de troon van het verenigd Egypte kracht bijzetten vanuit verovering en erfrecht.



De god Hor

Over de herkomst van Hor is niets bekend. Maar rond de dagen van de eenwording van Boven- en Beneden-Egypte is hij herkenbaar als hemelgod en dragen de farao's als belangrijkste naam hun Horusnaam. De Horus-naam van Menes bijvoorbeeld is *Hor-Aha, Vechtvalk*.

De verering van de god Hor krijgt meerdere uiteenlopende accenten die alle een plaats veroveren in zijn eredienst. De toewijding aan het licht is hiervan een opvallend voorbeeld. Er zijn talrijke mythen waarin Hor de zoon is van de grote zonnegod Ra. Een van de oudste gestalten van Hor is Harwer, de *god van licht* met zon en maan als zijn ogen. In de gestalte van Harakhte, *Hor van de horizon*, wordt hij geïdentificeerd met Ra die zijn dagelijkse reis langs de hemel maakt. In de gedaante van Harmakhis, *Hor aan de horizon*, is Hor de opkomende zon in persoon. Elke dag opnieuw staat de zon op uit de duisternis; elke dag weer overwint het licht de nacht. Harmakhis wordt daarom beschouwd als de belichaming van opstanding en eeuwig leven. De aller-beroemdste verbeelding van Hor, in zijn gestalte van Harmakhis, is de sfinx van Gizeh. Uit levende rots gehouwen, ligt deze leeuw met de huid van zonlicht en zijn streng gelaat bij de piramide van Chefren, farao uit de 4e dynastie.

Op de *droomstela*, opgericht in een kleine stenen tempel tussen de voorpoten van de sfinx, staat een verhaal gebeelt over een droom van farao Thoetmosis III (1502-1447 v. Chr.) uit de 18e dynastie. Op een dag - hij is nog een jonge prins - zwerft Thoetmosis alleen door de woestijn, op zoek naar wild dat zijn pijn en boog waardig is. Maar de zon brandt zo ondraaglijk, dat hij uitgeput raakt en in de schaduw tegen de hals van de sfinx verkoeling zoekt. In de loop der eeuwen is het lichaam van de sfinx bijna helemaal onder het zand verdwenen. De prins strekt zijn moede ledematen uit waar het zand koel is en



leunt afgemat tegen de machtige sfinx. Verhit en vermoeid valt hij in slaap en wordt bezocht door een droom. De sfinx blijkt niet van steen, maar leeft en spreekt Thoetmosis aan.

'Zie mij aan! Gij zijt mijn zoon Thoetmosis. Ik ben uw vader Harmakhis. Ik zal u doen regeren over heel Egypte, gij zult zowel de rode als de witte kroon dragen, wanneer gij doet wat ik u opdraag. Veel geluk zult ge smaken; uw regering zal wijs zijn en goed. Vele jaren zal uw macht duren tot zegen van het land, dat ge tot grote bloei zult brengen... Handel nu snel, Thoetmosis! Zie mij aan! Het zand verstikt mij! Handel snel en doe wat ik u opdraag.' Thoetmosis schrikt wakker en ziet dat het leven uit de sfinx geweken is. *Onaangedaan staart het stenen gelaat weer over het gloeiende zand van de eindeloze woestijn. Maar Thoetmosis weet wat hem te doen staat. Hij weet zich geroepen al het zand te verwijderen dat de volle glorie van Harmakhis aan het oog onttrekt. En hij stelt bovendien zijn regering onder de bescherming van Ra-Harmakhis, de opkomende zon.*

Daarmee zet hij de beweging in gang die - bijna honderd jaar later - zal uitlopen op de verering van de Aton, de zonnescijf van levend licht, - de eredienst die door zijn afstammeling Achnaton (1377-1356) wordt ingesteld.

Zo vaak gezien ben Jij

Jij, niemand is vermoed als Jij verborgen man, verborgen vrouw verborgen God voor wie Jou zoekt nog altijd niet ontmoet, al eeuwen nog niet gekend, nog niet gezien Wie is die dwaas, die zoeker, ik?

Jij, niemand is gewent als Jij in rotsen gezocht, uit water gedacht Jouw niet-gezicht, Jouw niet-belijfd Jouw zijn en niet, al eeuwen verwacht en enkel maar, niet meer Wie is die dwaas, die zoeker, ik?

Jij, niemand is zo ver als Jij en zo dichtbij, en zo rondom en zo altijd aanwezig, tastbaar aan mensen, een korrel zand of twee niet verwaaid in de wind, en toch wel Aanraakbare God, zo vaak gezien ben Jij.

Ine Verhoeven